

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ τοῦ Jacques Le Goff	13
ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ	18

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὸ φυσικὸ περιβάλλον

τοῦ *Michel Sivignon*

1. Ὁ ἀδριατικὸς κόλπος	19
2. Ἡ θάλασσα	20
3. Προέλαση καὶ ὀπισθοχώρηση τῶν ἀκτῶν	21
4. Οἱ τοπικὲς ἀντιθέσεις	22
5. Οἱ ἰταλικὲς ἀκτὲς	23
6. Οἱ δειναρικὲς ἀκτὲς καὶ ἡ ἐνδοχώρα τους	25
7. Τὰ ἀλβανικὰ παράλια	28
8. Φυσικὸ περιβάλλον καὶ τρόποι ζωῆς	29
9. Φυσικὰ τοπία καὶ πολιτικὰ σύνορα	31

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ἡ Ἀδριατικὴ στὴν Ἀρχαιότητα

τοῦ *Pierre Cabanes*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	35
Α' Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΜΥΘΙΚΩΝ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΩΝ	37
1. Ἕνας μυστηριώδης κόσμος	39
2. Οἱ <i>Νόστοι</i>	49
Β' Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΑΦΕΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΓΚΑΤΕ- ΣΤΗΜΕΝΟΥΣ ΕΚΑΤΕΡΩΘΕΝ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΤΙΚΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ	58
1. Ὁ εὐβοικὸς ἀποικισμὸς	58

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

2. Ὁ κορινθιακὸς ἀποικισμὸς	61
3. Ὁ ἐλληνικὸς ἀποικισμὸς στὸ Βορρᾶ	73
4. Ὁ ἐλληνικὸς ἀποικισμὸς τοῦ 4ου αἰῶνα	76
5. Ἡ γαλατικὴ ἐπιδρομὴ	82
6. Ἐνα σχέδιο τῶν Ἀθηναίων	83
Γ' ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΡΩΜΑΙΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΤΙΚΗΣ (40Σ-20Σ ΑΙΩΝΑΣ)	86
1. Οἱ ἐλληνικὲς ἐπεμβάσεις στὴ νότια Ἰταλία καὶ τὴ Σικελία τὸν 4ο αἰῶνα	86
2. Ἡ κατάσταση στὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Ἀδριατικῆς (323-272)	91
3. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Πύρρου στὴ δυτικὴ Ἀδριατικὴ (281-275)	93
4. Οἱ ἐπεμβάσεις τῆς Ρώμης στὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Ἀδριατικῆς	99
Δ' Η ΡΑΧ ROMANA ΣΤΙΣ ΠΑΡΟΧΘΙΕΣ ΕΠΑΡΧΙΕΣ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΤΙΚΗΣ (67 π.Χ.-167 μ.Χ.)	112
1. Ἡ ρωμαϊκὴ παρουσία στὴν ἀνατολικὴ ἀκτὴ	112
2. Οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι	115
3. Οἱ ἐκστρατεῖες τοῦ Ὀκτάβιου στὴν Ἰλλυρία (35-33 π.Χ.)	121
4. Ἡ βασιλεία τοῦ Αὐγούστου	123
5. Οἱ ἸουλιοΚλαύδιοι καὶ οἱ Φλάβιοι	126
6. Ὁ αἰῶνας τῶν Ἀντωνίνων	127
Ε' ΟΙ ΒΑΡΒΑΡΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΟΜΕΣ (167-476)	131
1. Μαρκομάνοι καὶ Κουάδοι	131
2. Ἡ βασιλεία τῶν Σεβήρων	132
3. Οἱ Ἰλλυριοὶ αὐτοκράτορες	134
4. Διοκλητιανὸς	136
5. Ὁ Κωνσταντῖνος καὶ οἱ διάδοχοί του	139
6. Οἱ ἐπιδρομὲς στὰ τέλη τοῦ 4ου καὶ στίς ἀρχές τοῦ 5ου αἰῶνα	142

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ἡ Ἀδριατικὴ ἀπὸ τὸν 4ο ὡς τὸν 13ο αἰῶνα

τοῦ Alain Ducellier

Α' ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗΣ-ΔΥΣΗΣ	147
1. Ρήξη ἢ συνέχεια	147
2. Ἡ Ἀδριατικὴ καὶ τὰ πεπραμμένα τῆς Αὐτοκρατορίας ἀπὸ τὸν 5ο ὡς τὸν 7ο αἰῶνα: μιὰ λατινικὴ θάλασσα	149

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

3. Αύξανόμενες αντιθέσεις μεταξύ τῶν δύο ἀκτῶν καὶ νεωτερισμοὶ στὸ Βορρᾶ	153
4. Ἡ Ἀδριατικὴ, αὐτοκρατορικὸς σύνδεσμος ἢ ἀνάχωμα ἐναντίον τῶν βαρβάρων	160
5. Ὑπαγωγή στὴν Ἀνατολὴ καὶ πραγματικὲς αὐτονομίαι	164
6. Ἀπὸ τίς γερμανικὲς ἐπιδρομὲς στὶς μετακινήσεις Λομβαρδῶν καὶ Σλάβων . .	167
7. Ἀνατολικὴ ἀκτὴ: μετακινήσεις τῶν Σλάβων καὶ νέες τοπικὲς διακυμάνσεις	170
8. Ἡ ἰταλικὴ ἀκτὴ: λομβαρδικὲς ἐπιδρομὲς, γένεση τῆς Βενετίας καὶ ἄξονας Κωνσταντινούπολης-Ρώμης	176
9. Ἐξασθένηση τῶν σχέσεων Ἀνατολῆς-Δύσης, ἐνίσχυση τῶν αὐτονομήσεων: Ραβέννα καὶ Βενετία	182
10. Μιὰ μακρὰ περίοδος ἀπομόνωσης	185
Β' Ἡ ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Ἡ ΑΦΥΠΝΙΣΗ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ (80Σ-110Σ ΑΙΩΝΑΣ)	191
1. Ἐνα στρατιωτικὸ σῆμα; Πρὸς τὴ σύγκρουση δύο κόσμων	191
2. Ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴ στὸν κόλπο τῆς Βενετίας: σλαβικὴ καὶ σαρακηνὴ ἀπειλὴ	199
3. Ὁ προσδιορισμὸς ἐνὸς χριστιανικοῦ ἀδριατικοῦ χώρου: ἑλληνοφραγκικὲς συμμαχίες καὶ προσηλυτισμὸς τῶν Σλάβων	205
4. Ἐνας ἐπίπλαστος βυζαντινὸς θρίαμβος: θαλάσσιοι καὶ χερσαῖοι κίνδυνοι ἀπὸ κοινοῦ	210
5. Ἡ Ἀδριατικὴ παραδομένη στοὺς Σλάβους καὶ τοὺς Σαρακηνοὺς; Ἡ Βενετία ἐξαπλώνεται	218
6. Οἱ νέες σλαβικὲς δυνάμεις, ἡ Βενετία καὶ ἡ «ἀπελευθέρωση» τῆς Ἀδριατικῆς	224
7. Βενετία, Γερμανικὴ Αὐτοκρατορία καὶ Ρώμη	229
Γ' ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΒΕΝΕΤΙΚΗ ΛΙΜΝΗ (110Σ-130Σ ΑΙΩΝΑΣ)	235
1. Ἡ ἐξάπλωση τῶν Νορμανδῶν πρὸς τὴν Ἀδριατικὴ: μιὰ εὐκαιρία γιὰ τὴ Βενετία	235
2. Ἡ Βενετία, ἀμφισβητούμενος χωροφύλακας τῆς Ἀδριατικῆς	240
3. Ἡ Ἀδριατικὴ ἀνάμεσα στὴν Οὐγγαρία καὶ τὴν ἀνάκαμψη τοῦ Βυζαντίου . .	245
4. Ἡ Ἀδριατικὴ καὶ ἡ ἔφοδος τῆς Ἀνατολῆς: ἡ Τέταρτη Σταυροφορία καὶ ἡ Βενετικὴ Αὐτοκρατορία	253
5. Ἡ κυριαρχία στὴν Ἀδριατικὴ, ὑποχρεωτικὸς ὄρος γιὰ τὸν βενετικὸ «θρίαμβο»	257
6. Κρίση στὸ ἐμπόριο, ἀνταγωνισμοὶ καὶ ναυτικοὶ πόλεμοι	264

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Ἡ Ἀδριατικὴ ἀπὸ τὸν 13ο ὡς τὸν 17ο αἰῶνα

τοῦ *Bernard Doumerc*

A' Η ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΜΙΑΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ (1298–1396)	275
1. Μία ἐχθρική διπλωματία	275
2. Ἡ ἀπομάκρυνση τῶν ἀνταγωνιστῶν: τὸ παπικὸ κράτος	282
3. Ἡ ἀπειλὴ στὴν Ἰταλία	289
4. Ἡ ἀποφασιστικὴ ἀντίδραση: ἡ ἐξέγερση τῆς Ζάρας	300
5. Ἡ κατάκτηση τοῦ Φρίουλι	314
6. Ἡ Ραγούζα καὶ ἡ κεντρικὴ Ἀδριατικὴ	318
B' ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΣΤΟΝ ΚΟΛΠΟ ΩΣ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΔΙΠΛΩΣΗ	327
1. Ἡ ἀνακατάκτηση τῆς ἀδριατικῆς ἐπικράτειας	327
2. Ἡ ἐκμετάλλευση τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῶν ἀποικιῶν	334
3. Ἡ προώθηση στὸ Νότο	342
4. Ἡ ἐνσωμάτωση τῶν ἀποικιῶν	349
5. Ἡ Ἰταλία, ἓνα οὐσιῶδες διακύβευμα	366
Γ' Η ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΑΜΦΙΣΒΗΤΕΙΤΑΙ	376
1. Ἡ ἐξέγερση στὸ Φρίουλι (1511–1568)	378
2. Ἡ τουρκικὴ ἐπίθεση	384
3. Ἡ χριστιανικὴ ἀντεπίθεση	387
4. Προτεραιότητα στὴν ἀμυνα τῆς αὐτοκρατορίας	394
5. Μία νέα πολιτικὴ συγκυρία	402
6. Ἡ νέα οικονομικὴ συγκυρία	408

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Ἡ Ἀδριατικὴ ἀπὸ τὸν πόλεμο τοῦ Χάνδακα ὡς τὸ τέλος
τῶν αὐτοκρατοριῶν (1645–1918)

τοῦ *Olivier Chaline*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	431
A' Η ΘΑΛΑΣΣΑ (1708–1908 ΑΙΩΝΑΣ)	433
1. Τὰ λιμάνια	434
2. Τὰ πλοῖα	443
3. Τὰ θαλάσσια ταξίδια	450
4. Τὰ φόβητρα τῆς Ἀδριατικῆς: οἱ πειρατὲς καὶ ἡ πανώλη	455

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Β' Η ΙΤΑΛΟΣΛΑΒΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣΥΝΗΣ	466
1. Ἀπὸ τῆ μιᾶ ἀκτῆ στὴν ἄλλη	466
2. Μεταξὺ Ἰταλίας, κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ Βαλκανίων	473
3. Ἡ Ἀδριατικὴ τῶν μεθορίων	480
Γ' ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ DOMINIUM MARIS	492
1. Τὸ ἐδαφικὸ ἀπόγειο τῆς Βενετίας στὴν Ἀδριατικὴ	493
2. Τὸ βενετικὸ ναυτικὸ σύστημα: ἕνας προοδευτικὸς λήθαργος	499
3. Ἐνα πολὺ μακρὺ καὶ μερικὲς στιγμὲς πολὺ ὄμορφο φθινόπωρο	511
4. Ἡ ἐπιτυχία τῶν ἀνταγωνιστῶν τῆς Βενετίας ἢ ἡ πολυκεντρικὴ Ἀδριατικὴ	524
Δ' ΤΑ ΛΕΙΨΑΝΑ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ (1797–1866)	542
1. Ὁ διαμελισμὸς	542
2. Ναπολέων ἢ Αὐστρία;	551
3. Αὐστρία, Βενετία ἢ Ἰταλία;	568
Ε' «AMARISSIMO ADRIATICO», Ἡ Ἡ ΝΑΥΤΙΚΗ ΥΠΕΡΟΧΗ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΣ	597
1. Ὁ αἰώνας τῆς Τεργέστης	597
2. Αὐστριακοί, Σλάβοι καὶ Ἰταλοὶ	611
3. Ὁ ἀγώνας γιὰ τοὺς ναυτικούς ἐξοπλισμοὺς	625
4. Ἡ Αὐστρουγγαρία στρέφεται πρὸς τὴ θάλασσα	647
ΣΤ' Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΞΗΓΗΣΗ (1912–1918)	658
1. Ἡ ἐκδίωξη τῶν Τούρκων ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴ: 1912	658
2. 1914–1916: ἡ Αὐστρία κυριαρχεῖ στὴ θάλασσα	664
3. Οἱ ὄροι τοῦ πολέμου στὴ θάλασσα	673
4. Ἡ αὐστριακὴ ἰσχύς ἀσφυκτιᾷ (1917–1918)	678

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

Ἡ Ἀδριατικὴ ἀπὸ τὸ 1918 μέχρι σήμερα

τοῦ *Michel Sivignon*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	693
Α' Ο ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΣ	697
1. Ἡ δύσκολη διαδρομὴ τῆς Ἀλβανίας	697
2. Ἡ Ἰταλία ἐφορμᾷ νὰ κατακτήσει τὴν Ἀδριατικὴν	706
3. Τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα	711
Β' Η ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ	717
1. Ἡ ἰταλικὴ ἐπίθεση στὴν Ἀλβανία	718

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

2. Ο Ιταλοελληνικός πόλεμος στην Ήπειρο	719
3. Οι Γερμανοί στη Γιουγκοσλαβία και την Ελλάδα	720
4. Το κροατικό κράτος και η ανάδυση της γιουγκοσλαβικής αντίστασης	722
5. Στην Αλβανία και στην Ελλάδα	726
6. Το τέλος του 1943 και η λήξη του πολέμου	727
Γ' ΟΙ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	731
1. Το ζήτημα της Τεργέστης και τα ιταλογιουγκοσλαβικά σύνορα	731
2. Τα σύνορα της Ήπειρου	735
3. Γένεση και οργάνωση της Όμοσπονδιακής Γιουγκοσλαβίας	737
4. Η νέα στρατιωτική αναδιάρθρωση	740
5. Αδριατικές διαστάσεις της γιουγκοσλαβικής απόσχισης	741
6. Η οικονομική ανάπτυξη των παράκτιων χωρών	742
7. Η Ιταλική Αδριατική	744
8. Τριγμοί στο γιουγκοσλαβικό όμοσπονδιακό σύστημα	746
9. Η Αλβανία του Έμβερ Χότζα ή ο Ροβινσώνας στο νησί του	749
Δ' Η ΤΡΟΜΕΡΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1990	753
1. Η οικονομική κατάρρευση της Γιουγκοσλαβίας	754
2. Το έθνικό ζήτημα	756
3. Η διάλυση	757
4. Η ανεξαρτησία της Σλοβενίας, της Κροατίας και της ΠΓΔΜ	760
5. Ο πόλεμος της Βοσνίας	764
6. Ο πόλεμος του Κοσόβου	769
7. Η έξοδος της Αλβανίας από το κομμουνιστικό σύστημα	770
Ε' ΟΙ ΑΚΤΕΣ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 20ου ΑΙΩΝΑ	775
1. Ο αγώνας για την κατάκτηση των παραλίων	775
2. Η εθνοκάθαρση ή τα έδαφη που υπέστησαν «αποψίλωση»	780

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Σημερινά προβλήματα της Βαλκανικής χερσονήσου

του *Pierre Cabanes*

(σ. 785)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ	797
ΓΛΩΣΣΑΡΙ	811
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	817
ΧΑΡΤΕΣ	835
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	863